

KÖNYVTÁRI TÁJÉKOZTATÓ

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE

k i a d j a

az Országos Széchényi Könyvtár

és

a Magyar Szovjet Társaság Könyvtártudományi Szakosztálya

1. évfolyam

6. szám

1955. június

GONDOSABBAN IRÁNYITSUK A GYERMEKEK OLVASÁSÁTI

A tanulók kulturális látókörének kitágításában s az ifju nemzedék kommunista nevelésének egész nagy munkájában igen komoly helyet foglal el a könyvtár, hiszen a birtokában lévő könyvek a nevelés és tanítás igen hatásos eszközei.

A gyermekkönyvtárak hálózata az utóbbi években jelentős mértékben kiszélesedett, állományuk kibővült, olvasók száma megnövekedett. A könyvtárakban folyó gyermeknevelő munka színvonala azonban még mindig elmarad az élet követelményeitől s az ifju nemzedék sokirányú nevelésének feladataitól.

A legjobb gyermekkönyvtárak arra törekcsenek, hogy a kerületben lakó minden tanuló a könyvtár olvasója legyen s megtanulja felhasználni a könyveket saját maga többirányú fejlesztésére, valamint az ismeretek minél alaposabb elsajátítására. Ez a könyvtári munka az iskolák, a komszomol- és uttörőszervezetek közreműködésével történik.

De sajnos még mindig nem minden könyvtáros tesz meg minden tőle telhetőt, hogy a tanulókat bevonja olvasói közé, s még sok gyermeknél nem érezhető a könyvtár jó hatása. Ezek között olyan gyermekek is vannak, akiket az utcán való kóborlásról kell lezoktatni, s meg kell tanítani őket az olyan könyvek használatára, amelyek fel tudják kelteni bennük a

tudományok iránti érdeklődést és követésére méltó példákat mutatnak nekik.

Megfelelő bándsmód

A gyermekkönyvtárak munkája szoros kapcsolatban áll az iskola tanító és nevelő jellegével... Nem szabad azonban a könyvtárosoknak az iskolai munkamódszereket lemásolni s a tömegrendezvényeket az iskolai foglalkozások folytatásává változtatni. A legjobb gyermekkönyvtárak helyesen fogják fel feladataikat. Szélesítik a tanulók látókörét, ismereteiket gazdagítják, rámutatnak a különböző tudományok jelentőségére és gyakorlati alkalmazására. S mindez az iskolaitól eltérő, sajátosan könyvtári módszerekkel történik.

Mindenki előtt ismeretes az ifju olvasók különleges kiszolgálásának szükségessége. Ez a cél megköveteli, hogy a gyermekkönyvtárak különféle osztályai vagyék figyelembe az életkori sajátosságokat. Ott, ahol erre megvannak a megfelelő körülmények, a fiatalabb és idősebb koru gyermekeknek külön olvasótermet kell nyitni. Ugyanezt a differenciált eljárást kell alkalmazni a tömegrendezvényeknél, a könyvek beszerzésénél, a helyiség kiválasztásánál és berendezésénél is.

Sok könyvtáros még mindig úgy kezeli a gyermekeket, mint a felnőtteket, és a gyermekkönyvtárban mechanikusan alkalmazza a felnőttek kiszolgálásának módszerét és formáit.

Több gyermekkönyvtárban a felnőttek számára készített nyomtatott katalóguscédulákból állítják össze a katalógusokat. Ennek következtében a katalógusok összeállítására fordított sok munka kárbavész. Gyakran vannak a gyermekkönyvtárakban olyan ankétek, amelyeken a tanulók terjedelmes előadásokkal szerepelnek, amelyeket különféle kritikai cikkekből másoltak ki s amelyeket a könyvtáros előre átjavított. Az is előfordul, hogy a gyermekek nem értik meg a számukra rendezett előadás tartalmát.

Sok könyvtáros feleslegesen "gyámkodik" az ifju olvasók felett, s meggátolja önállóságuk kifejlődését. A legjobb könyvtárak szívükön viselik az olvasók érdekeit s tudásszomjuk kielégítésére törekcszenek. Több könyvtár azonban még a fejlettebb tanulóknak sem kölcsönöz ki olyan könyvet, amely a megfelelő osztály ajánló jegyzékében nem szerepel.

Az ilyen túlzott "gyámkodásnak" az a következménye, hogy sok gyermek otthagyja a gyermekkönyvtárt. Más uton szerez magának könyvet, s olyan irodalmat olvas, ami korához végkép nem való.

Még a könyvek kollektív megvitatása is, amelynek célja az olvasottakról alkotott egyéni vélemény szabad kicserélése, gyakran úgy folyik is, hogy a gyermekek előre megállapított sorrendben, pontosan megjelölt kérdéssről szólnak fel, s már kezükben tartják a feltett kérdésre adandó válasz leírt szövegét.

A Könyvtári Figyelő digitális változata. Készült a Könyvtári Intézet megbízásából az Országos Széchényi Könyvtárban 2016-ban

kozik ez a gyermekkönyvtárak munkájára is. Gyakran előfordul, hogy a gyermeklélektannal nem foglalkozó könyvtáros unalmas, oktató beszélgetést folytat a gyermekekkel a könyvekről. Nem csoda, ha sok fiatal olvasó mindenképpen kerülni igyekszik az ilyen érdektelen társalgást.

Tömegrendezvények alkalmával a könyvtáros hozzáértéssel és nevelői tapintattal indítsa el a gyermekekkel való beszélgetést. A munka sikere attól függ, mennyire ismeri a könyvtáros az irodalmat és milyen érdekesen tud arról beszélni. Ellenkező esetben elveszti az ifju olvasó bizalmát és tiszteletét.

A legjobb könyvtárosok mindezen gyermekekkel külön foglalkoznak. Őszinte és bizalmas hangon, lelkesen beszélnek a könyvekről és a művek hőseiről, mindarról, ami a szovjet gyermeket érdekelheti. A könyvtárosnak természetesen tisztában kell lennie a könyvben előforduló valamennyi kérdéssel. A gyermekkönyvtárak munkatársainak elsőrendű feladata, hogy a tanulóknak sokirányú érdeklődést ébresztzenek fel, a szöveget teljesén ki is elégítsék. Ez a feladat az olvasókkal való helyes egyéni foglalkozás és tömegrendezvények útján érhető el.

A tömegmunkában sincs helye a formalizmusnak, szematizmusnak, egyhanguságnak. Minél gyakrabban kell alkalmazni a szárazokozva tanulás olyan közkedvelt formáit, mint az irodalmi játékok vagy "utazás" a könyvek segítségével és a szépirodalmi meseórák. Ilyeneket - őszintén szólva - az utóbbi időben elig rendeztek a könyvtárak.

A gyermekek örömmel dolgoznak a különböző szakkörökben, ha azok jól vannak megszervezve, ha a munka a résztvevők önálló tevékenységére épül s fejleszti érdeklődésüket a tudományok, a könyvek iránt.

A valóság megismertetése

Nagy sikerrel propagálja a természettudományos könyveket a gorkiji Lenin-gyermekkönyvtár. Dolgozói minden lehetőséget megtesznek a közérdekű tudományos könyvekkel való foglalkozás élénkítésére. Érdekes rendezvény volt pl. Verzinin: "Robinson nyomdokain" c. könyvének a botanikus kertben tartott kollektív megvitatása.

A legjobb könyvtárosok a könyvek segítségével a valóságot a maga bonyolultságában és sokrétűségében igyekeznek feltérni a gyermekek előtt. Sok gyermekkönyvtárban azonban még mindig csak egy oldalról világítják meg a művek tartalmát.

Az előadások, kollektív könyvviták alkalmával, vagy ha szépirodalmi műveket ajánl a gyermekeknek a könyvtáros, az ifju olvasó figyelme kizárólag a műben szereplő pozitív hősokra irányul. A gyermekeket nem nevelik a könyvben leírt negatív jelenségek megbírólására.

Művészi nevelés

Mivel a könyvtárosok a gyermekek szellemi és erkölcsi nevelését tekintik feladatuknak, gyakran szem elől tévesztik az esztétikai nevelés szükségességét, nem gondoskodnak eléggé a gyermekek szépirodalmi ízlésének fejlesztéséről, s nem segítik őket abban, hogy a szépirodalmi

műveket mint műalkotásokat élvezzék. Az olvasott könyvekről folytatott beszélgetés közben ritkán veti fel a könyvtáros az olvasók előtt a művészi értéknek, a hősök ábrázolásmódjának, a nyelv gazdagságának és szépségének, vagy a tájleírás finomságának kérdéseit.

A kifejező olvasás és a művészi foku mesélés nagy szerepet játszik a gyermekek izlését fejlesztő esztétikai nevelésben. Nemcsak abban segítik ezek a gyermekeket, hogy helyesen fogják fel a mű tartalmát, hanem érzékeltetik a könyv művészi értékét is, mindazt, amit a fiatal olvasók önálló olvasásuk folyamán még nem tudtak megérteni.

Sajnos azonban, sok könyvtáros a kifejező olvasást jelentéktelen dolognak tartja s csak bevezető és zárószavait gondolja át előre, nem törekszik azonban arra, hogy művésze legyen a felolvasásnak, nem vigyáz eléggé a logikai hangsúlyra, s nem igyekszik érzelmeket kelteni az ifjúságban.

A könyvek jellemformáló hatása

A gyermekkönyvtárak dolgozói keveset foglalkoztak eddig azzal a kérdéssel, hogy milyen hatással van egy-egy rendezvény a gyermekekre, mennyiben járult hozzá az olvasottak mélyebb megértéséhez s mit váltott ki az olvasókból.

A kért könyvek kikölesönzése, a matinéokra vagy ankétokra való toborzás igen fontos munka, a könyvtáros feladata azonban nem korlátozódik ezekre. Ha a gyermek lelkesedéssel beszél a könyv valamely hősről, de nem törekszik arra, hogy maga is hozzá hasonlóan éljen, nyilvánvaló, hogy munkánk még mindig nem volt elég hatásos, még mindig vannak lényeges hiányosságai.

A könyvtár nevelő munkájához hozzátartozik az olvasók fegyelmezett, kulturált magatartásra való nevelése is. Moszkva központi gyermekkönyvtárában a gyermekek még akkor is fegyelmezettek maradnak, ha nagy tömegben vannak együtt. A gyermekek és a könyvtáros halkan beszélgetnek, hogy ne zavarják az olvasóteremben dolgozókat.

De még mindig nem minden könyvtárban folyik a gyermekek előzékenységre, rendszeretetre, fegyelmezettségre nevelése.

A hiányosságok okai

Melyek a gyermekkönyvtárakban előforduló hiányosságok legfőbb okai?

Sok tanult, tapasztalt, munkáját lelkesen végző könyvtárosunk van, akik egész erejüket beleadják az ifjúság nevelésébe. Rajtuk kívül van azonban a gyermek-, különösen pedig az iskolai könyvtárakban több olyan megfelelő felkészültséggel nem rendelkező dolgozó, aki úgy tekinti a könyvtárat, mint valami csendes menedékhelyet. A gyermek- és iskolai könyvtárak képesített kádereinek felkészültsége távolról sem felel meg a velük szemben támasztott követelményeknek.

A gyermekkönyvtárak hiányosságainak másik oka a nem kielégítő módszertani és szervezeti irányítás a népművelési intézmények, az oktatási osztály és a módszertani kabinet részéről. Nem gondoskodnak a legjobb

tapasztalatok széleskörű terjesztéséről, nem tárják fel elég mélyrehatóan a gyermekekkel való munka fogyatékosait és nem nyújtanak megfelelő segítséget ezek leküzdésére.

Több népművelési intézmény, ahelyett, hogy a könyvtárosok figyelmét az olvasás egyéni vezetésére, a tömeges könyvpropaganda minőségi megjavítására és eredményesebbé tételére irányítaná, az ankétok, matinéék és egyéb tömegrendezvények száma szerint értékeli a könyvtárak munkáját.

Meg kell javítani a gyermekkönyvtárak dolgozóinak képzését, meg kell erősíteni munkájuk módszertani irányítását, továbbá meg kell szervezni az élenjáró könyvtárak tapasztalatainak, valamint a legjobb könyvtárosok pedagógiai eljárásainak, fogásainak általánosítását és széleskörű terjesztését.

A jövő utja

Mindez lehetővé fogja tenni, hogy a gyermekkönyvtárak aktív segítséget nyújtsanak az iskolának. A gyermekkönyvtáraknak minden eszközük megvan ahhoz, hogy fejlesszék a gyermekekben a könyvek szeretetét, tárgítsák látókörüket, felkeltsék érdeklődésüket a tudomány és technika különböző ágai iránt s rámutassanak arra, miként lehet a tanultakat a természetben s a mindennapi életben alkalmazni. A közérdekű tudományos és szépirodalmi könyvek széleskörű propagálása útján ránevelhetik a könyvtárosok a gyermekeket a munkaszeretetre, megismertethetik velük a különféle foglalkozási ágakat és szakmákat, a gyárak, üzemek, bányák, gép- és traktorállomások, kolhozok és állami gazdaságok munkáját. Ezzel egyúttal segítséget nyújthatnak a könyvtárak az iskolának a politechnikai képzés megvalósítása és továbbfejlesztése terén is.

A könyvtáraknak sok olyan munkamódszerrel és munkaformával kell rendelkezniük, amelyek megfelelnek a gyermekek életkori sajátosságainak, a színes és romantikus dolgok iránti vonzódásuknak. A gyermekekkel foglalkozó valamennyi könyvtárosnak ismernie kell minden egyes olvasót, ki kell tudnia választani a fejlődésükhöz, haladásukhoz legmegfelelőbb könyvet és meg kell találnia a módot ahhoz, hogy tapintatosan, az oktatási cél erőltetett hangsúlyozása nélkül segítsen a tanulónak a mű tartalma és művészi értéke megértésében.

A gyermekkönyvtárak sikere nagy részben attól függ, milyen szoros az iskolák nevelő testületével, az uttörő- és komszomolszervezetekkel és a gyermekolvasók szüleivel való kapcsolatuk. A gyermekkönyvtárak a társadalom segítségével fel fogják tudni emelni munkájuk elméleti színvonalát és teljesíteni fogják az előttük álló feladatokat.

= Bibliotekar^o, 1955. 5.sz. 1-4.lap.